

ШКОЛСКИ ПРОСТОР У ФУНКЦИЈИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ И УНАПРЕЂИВАЊА НАСТАВЕ ПРИРОДЕ И ДРУШТВА

Славиша Јењић*, Желимир Драгић**

Стручни рад

doi: 10.7251/NSK1701113J

UDK 371.315.1.:3/5

COBISS.RS-ID 6465816

Резиме

У разредно-предметном систему наставе фаворизује се учионица као простор у којем се реализује настава. Међутим, простор за наставу треба да је детерминисан наставним садржајима и специфичностима наставног предмета. Наставу природе и друштва, због комплексних и специфичних садржаја које обрађује, треба реализовати у учионици, али и у другим просторима који се налазе у школи и њеном окружењу. Стога аутори у овом раду приказују и описују различите школске просторе, ана-

лизирају њихов значај и функционалну повезаност са наставом природе и друштва. Постојање различитих (специфичних) простора школе омогућује да процес сазнавања ученика о природи и друштву буде заснован на непосредном посматрању изворне стварности. Акцент у раду је стављен на учионицу, школску завичајну збирку, школски саобраћајни полигон, школско двориште, живи кутак и школски врт. У раду се ови простори повезују са наставним јединицама које се у њима могу успјешно реализовати.

Кључне ријечи: *основна школа, настава природе и друштва, школски простор.*

* Славиша Јењић, доцент је на Филозофском факултету у Бањој Луци.
E-mail: batojenjic@gmail.com

** Желимир Драгић, мастер разредне наставе, је виши асистент на Филозофском факултету у Бањој Луци. E-mail: zelimir.dragic@unibl.rs

Уводне ријечи

Настава природе и друштва има за циљ да ученици на основу непосредног посматрања уоче појаве у природи и односе у друштву. Од изузетне је важности да ученици упознају вриједност људског рада прожетог кроз све компоненте васпитања. Дакле, у овој настави ученици се интелектуално развијају, формирају моралне карактеристике, стичу радне навике, уочавају, доживљавају и стварају лијепо, а требало би и да се физички и здравствено развијају. То значи да је могуће све васпитне компоненте функционално остварити у настави природе и друштва. „Развојем једне, било које компоненте, утиче се посредно и на развој других, односно личности у цјелини” (Бранковић и Илић, 2003, стр. 61). Сви постојећи школски објекти потребни су за наставу природе и друштва и за остваривање дефинисаних циљева. То је могуће уколико су они функционално и естетски уређени, а при томе наставници заинтересовани и оспособљени да их адекватно користе у наставном процесу. Школски простор се не уређује и не користи само за наставу природе и друштва, већ за многе наставне предмете, наставне и ваннаставне садржаје. Често школски простори служе за реализацију ваннаставних активности, културну и јавну дјелатност школе, однос ближе друштвене средине према школи и друго. Истина је

да је школа једини друштвени фактор васпитања који свој рад и утицај планира, програмира, организује, пројектује и вреднује исходе утицаја на васпитање. Дијете у школи проводи дуг период живота (дјетињство и младост), када су утицаји на његов развој и васпитање најинтензивнији (Микановић и Јевтић, 2015). Стога је важно да су архитектонска рјешења школске зграде, школског дворишта и других простора прилагођена наставном раду и потребама ученика.

Потребно је у настави користити постојеће школске просторе, уважавајући њихове специфичности и вриједности када је у питању настава природе и друштва, а истовремено функционално повезивати ове просторе са наставним садржајима. Не тако давно, дворишта школа и вјерских објеката били су најуређенији дијелови насељених мјеста. Давао се значај естетици, а данас смо свјесни њихове функционалности и потребе да их користимо у процесу стицања знања, вјештина и навика ученика, а посебно у сфери унапређивања наставног процеса.

Реализација наставе природе и друштва и школски простори

У разредној настави предмет природе и друштво има мноштво карактеристичних обиљежја која захтијевају другачије припремање и реализацију него други наставни предмети. Те

карактеристике одређене су, између осталог, садржајима који се реализују (њиховом везом са школском околином и завичајем) и исходима учења који су дефинисани. Примјетно је, а то ће бити у раду и образложено, да се у припремању наставе природе и друштва већа пажња поклања одређеним дидактичким основама него методичким захтјевима у реализацији ове наставе. Наиме, неријетко се приликом припремања наставе природе и друштва пажња усмјерава на избор метода и облика рада, наставних медија или наставних система, а не како се методички предлаже реализација одређених наставних садржаја. Примјера ради, за оријентацију у простору методички је пожељно, али и исправно, прво обрадити оријентацију са сталним стајалиштем, затим оријентацију са промјењивим стајалиштем, а тек као трећи корак (етапа) јесте оријентација у предоцби. То значи да се прве двије етапе рада морају реализовати у околини школе (нпр. школском дворишту), а посљедња (оријентација у предоцби) биће реализована у учионици. Дакле, за потпуно разумијевање садржаја учења и успјешне оријентације у простору није довољан само рад у учионици, а слично је и са многим другим наставним темама и јединицама у оквиру наставе природе и друштва.

Неадекватна употреба уџбеника наставу природе и друштва чини мање ефикасном и занимљивом. Чест проблем јесте обимност уџбеника и

примјереност садржаја у њему узрасту и предзнањима ученика. Једно од мишљења је да су уџбеници преопширни, са много општег, вербалног, а обимни текстови само додатно оптерећење које нас води на криве стазе и појачавају наше заблуде о функцији ове наставе (Стекић, 1997). Постоје и супротна мишљења и ставови о опширности садржаја у уџбеницима. Наиме, немогуће је у различитим крајевима Републике на исти начин користити уџбеник природе и друштва или имати уџбеник који ће задовољити потребе ученика различитих когнитивних могућности.

Реализација наставе природе и друштва је најчешће заснована на раду у учионици. Тенденција је да учионице буду функционалне, у складу са одређеним (педагошким) стандардима, опремљене савременим медијима и естетски уређене. Сигурно је да је учионица данас средишње мјесто за извођење наставе. Она у савременој школи добија нов облик с обзиром на потребе савремене наставе, а потребе савремене наставе (и ученика) јесу квалитетан наставни рад како би се постигли очекивани исходи за сваки наставни предмет. Исходи су дјелимично одређени наставним садржајима, а наставни садржаји у природи и друштву указују на неопходност реализације наставе и у просторима који нису учионица. Зато се настава повремено изводи и на школским објектима изван школске зграде који су за то посебно уређени, а то су

школско двориште, саобраћајни полигон, школски врт, школска економија, затим школски објекти изграђени на школском земљишту, као што су метеоролошка станица, аквариј, зоокутић и друго (Poljak, 1970). Не може се рећи да су наведени објекти једнако важни за све наставне предмете, али за наставу природе и друштва имају посебну вриједност. Оправдано се може констатовати да је учионица „фаворизовано мјесто” за реализацију наставе, а да је то последица разредно-предметно-часовног система који доминира у реализацији наставе. С правом се сматра да овај приступ раду затвара ученике у зидове учионица и школа и не пружа могућност промјене мјеста учења и проширивање круга искустава па је потребно допуњавати га другим облицима организације школског рада и учења (Ђорђевић и Поткоњак, 1988). Дакле, слабости се могу избјећи коришћењем различитих наставних система и примјеном иновација у наставном раду. Поред тога, да би се избјегле бројне слабости разредно-часовног система и рада у разредној настави, поједине наставне јединице могуће је реализовати изван учионице. Постоји више простора који су погодни за реализацију наставе природе и друштва. Додамо ли томе могућност, али и потребу међупредметне интеграције наставних садржаја, можемо рећи да школски простори повећавају ефикасност наставног процеса.

Учионица

Учионица је школски простор првенствено намијењен за реализацију наставе. Најчешће се у литератури разврставају на предметне учионице, разредне, специјализоване, универзалне и слично. Предметне учионице намијењене су за реализацију наставе појединих наставних предмета. Настава биологије остварује се у учионици намијењеној за овај наставни предмет, опремљена је наставним средствима и помагалима који ће се користити у наставном процесу. Исто је и са другим наставним предметима, углавном у предметној настави. Међутим, у разредној настави реализација наставног процеса организује се углавном у једној учионици. Овакве учионице се називају разредне учионице, јер у њима једно одјељење проводи цијели наставни дан. Специјализоване учионице имају посебну намјену, а поред њих се налази и посебни (мањи) простор у којем се налази неопходна апаратура и прибор за рад. Такве учионице су, примјера ради, за реализацију наставе ликовне културе, информатике, музичке културе и слично. Оваква учионица треба да има: 1. демонстрациони сто за наставника; 2. подијум; 3. школску таблу; 4. ормаре за смјештај збирки наставних средстава, хемикалија и друго; 5. ормар за стручну литературу; 6. радне столове и столице за ученике; 7. столицу за дијапројектор и епидијаскоп; 8.

пројекционо платно; 9. прикључке за струју и продужни гајтан; 10. лавабо; 11. завјесе за замрачивање; 12. сталак за слике, шеме и цртеже; 13. прибор за прву помоћ и друго (Матовић и Буквић, 1994). Данас се у свакој учионици налазе компјутери, па је незамисливо да се у оваквој учионици не нађе компјутер, пројектор и остали медији новије генерације.

Изглед учионице, њена намјена и функционалност су се кроз историју мијењали. Некада је у учионицама боравио велики број ученика истовремено, најчешће без потребних наставних средстава, са недовољном освијетљеношћу и хигијенски неусловним. Једини облик наставног рада тада био је фронтални. Данас се у настави, поред фронталног рада, користе и индивидуални, рад у паровима и групни облик наставног рада, па су функције учионице у савременој школи много сложеније и разноврсније. Давање знања само је један од задатака савремене школе која треба првенствено да изграђује личност навикнуту на рад и с осјећајем потребе за даљим спознавањем, као и способношћу да стечено знање примјењује у рјешавању задатака које намеће живот (Enciklopedijski rječnik pedagogije, 1963). Наставници поучавају ученике, руководе у наставном процесу, а ученици стичу нова знања. Савремене учионице, поред добре опремљености за наставу, имају неопходну површину (најчешће димензије су 8 m x 6 m) и висину 3,4 m. Дакле, њихова запремина обезбјеђује

довољне количине кисеоника, а поред тога је потребно да буду довољно освијетљене, чисте и да задовољавају естетску компоненту.

Извођење наставе природе и друштва у учионици има одређена ограничења или слабости. Међутим, постоје и евидентне предности. Како ученици разредне наставе бораве увијек у истој учионици важно је искористити све те предности. Ученици су у учионици активни, стичу радне навике тако што брину о њеном изгледу. Налазе ли се у учионици одговарајуће биљке ученици ће их користити у настави када уче о собним и украсним биљкама, дијеловима биљке, условима за живот на земљи и слично. Слике у учионици могу да уљепшају учионицу и да при томе буду и извори информација за ученике. Разни тродимензионални медији (рељефи, руде и минерали из околине, ученички радови) често се налазе у учионици и имају естетску и образовну вриједност.

Школско двориште

Школско двориште може бити врло користан простор за реализацију наставе већине наставних предмета. „Настава се не изводи само у школској згради, већ и ван ње. Школско двориште служи за одмор, слободне активности, а понекад и за наставу” (Бранковић и Илић, 2003, стр. 308). Цијели је низ наставних јединица које се могу реализовати у школском

дворишту. Формирање појма размјера ће се успјешно постићи комбинованим радом у школском дворишту и учионици. Размножавање биљака (калемљење и сађење) може се и практично показати у школском дворишту. Ученици могу сами да обављају различите практичне радње. Израда рељефа, цртање скица, окопавање биљака, оријентација у простору, као и низ

других садржаја предвиђених Наставним планом и програмом, успјешно се може остварити у школском дворишту. У школском дворишту могуће је поставити и клупе које ће служити за одмор, али истовремено бити и отворене учионице. Сlike 1 и 2 приказују како се може уредити школско двориште.

Слика 1 и Слика 2

Двориште ЈУОШ „Вук Караџић” Омарска

Поред видљивог рекреативног карактера школско двориште треба да испуњава захтјеве и радног, естетског и моралног васпитања ученика. Све школе посједују одређену површину означену као школско двориште, а како ће она изгледати зависи од радника школе и самих ученика, а да ли ће и колико бити у функцији реализације наставе, такође зависи од ученика и наставника.

Школска завичајна збирка

Изузетно користан и за наставу природе и друштва вриједан простор је школска завичајна збирка. Школска завичајна збирка је скуп завичајног материјала којег су сакупили ученици и учитељи у школи ради потпунијег остваривања васпитно-образовних задатака (De Zan, 2005). Представља простор у школи који се обично налази у школском холу, а има вишеструку намјену. У њој су изложени експонати

из околине школе, односно ученичког завичаја. У зависности од предмета који се у њима налазе могу бити:

– природне (биљке околине, препарирани животиње, слике биљног и животињског свијета...),

– историјске (експонати који приказују живот у завичају у ближој или даљој прошлости – алати, оруђа за рад и слично),

– етнографске (народне ношње, слике) и

– мјешовите (завичајна збирка у којој су смјештени узорци различитог поријекла).

Школска завичајна збирка погодна је за потпуније сагледавање и разумијевање многих наставних тема и наставних јединица из природе и друштва. Када се обрађују садржаји о прошлости мјеста и околине, дјелатности људи, обичаји у мјесту и околини, природним и другим богатствима завичаја, ученици ће стећи потпунија знања уколико буду у прилици да посматрају предмете у завичајној збирци која се налази у школи. У сликама 3 и 4 можемо видјети како изгледа једна добро опремљена завичајна збирка.

Слика 3 и Слика 4

Школска завичајна збирка ЈУОШ „Новак Пивашевић” , Стара Дубрава

У школским завичајним збиркама се обично налазе предмети који су уникати и који се ријетко могу наћи. Тако се разна оруђа, алати и ношње чувају од заборава. Иако познавање друштва није историја, оно историјске садржаје има као свој иманентни дио. Отуда и значај историјских објеката као непосредног врела података о далеким догађајима, који те догађаје

могу да приближе ученику и учине их непосредним (Мирковић и Небригић, 1974). Када се све наведено има у виду, поготову сазнајна, естетска и културолошка вриједност школске завичајне збирке, закључује се да би свака школа требала да има овакав простор у школи. Оне се допуњавају из године у годину, тако да је свака генерација у прилици да је чини бога-

тијом, љепшом и кориснијом. Посебно вриједни примјерци могу да се чувају у стакленим ормарима како би се успјешно сачували у својству свједока прошлости мјеста и околине.

Живи кутак

Уважавајући садржаје наставе природе и друштва, али и других наставних предмета, потребу да се у школи налази више биљног свијета, као и визуелни утисак на ученике и посјетиоце школе, важно је створити услове да се у школи налази простор који се обично назива живи кутак. У литератури се овај простор назива и зооботанички вртић. Свака школа, а по могућности и свака учионица, требало би да имају живи кутак. То је дио школског наставног простора, дио живе природе у школи, то су биљке и животиње које ученици узгајају у школи ради посматрања, самосталног извођења експеримената, вјежбања и потпунијег упознавања појава у живој природи (Грдинић и Бранковић, 2005). Собне и украсне биљке, биљни свијет моје околине, мијењање биљке током године, услови за живот на Земљи и цијели низ наставних јединица у природи и друштву, много ефикасније ће се реализовати у настави уколико школа посједује овакав простор. Ученици су тада у прилици да многе биљке непосредно посматрају у њиховом расту и развоју, да их одржавају, изводе практичне радње, а све како би се остварио циљ наставе.

Живи кутак школе је могуће дијелити на различите начине. У зависности од садржаја који се налазе у кутку може бити:

- живи кутак за биљке,
- живи кутак за животиње и
- мјешовити живи кутак.

Живи кутак за биљке састоји се од различитих биљних врста које се могу узгајати у затвореном простору. Како се у њему налазе биљке различитих величина, потребно их је држати на полицама. То ће омогућити да ученици сваку биљку могу боље посматрати. Потребно је да свака биљка има довољно свјетлости и да им се може прићи ради одржавања (окопавања, заливања и брисања).

Живи кутак за животиње захтијева другачији приступ смјештаја и одржавања од кутка за биљке. Биљке су за разлику од животиња статичне, па стога простор за животиње мора бити прикладно и затворен. У основни се дијели на:

– *Тераријум* – простор за копнене животиње. Рјеђе се налази у школама из разлога што га је теже одржавати. У њему су смјештени гуштери, жабе, корњаче и сличне животиње мочварних животних заједница.

– *Акваријум* – простор за водене животиње. Много чешће се налази у школама јер је једноставнији за одржавање, а има и декоративну вриједност. Обично се у њему налазе рибе, али погодан је и за друге водене животиње.

– *Акватераријум* – простор или станиште у којем се налази водена и копнена површина. Намијењен је за животиње које живе у води и на копну.

– *Инсектаријум* – дио простора намијењен за инсекте.

Слике 5 и 6 приказују како се може креирати и осмислити један од помених (специфичних) школских простора.

Слика 5 и Слика 6

Живи кутак и Инсектариј **

Мјешовити живи кутак представља одређену комбинацију свих простора у школи намијењених за биљни и животињски свијет. У њему је могуће срести истовремено различите биљне и животињске врсте.

Школски саобраћајни полигон

Посебна вриједност наставе природе и друштва, па и наставе уопште, је што припрема дјецу за разне животне ситуације као што су познавање саобраћајних прописа, култура пона-

шања у саобраћају и друге. Међутим, оно што се треба постићи кроз садржаје о саобраћају не може се реализовати само у учионици. Због тога се у одговарајућем дијелу школског простора поставља школски саобраћајни полигон. Простор у школи намијењен за практично савладавање садржаја саобраћајног васпитања јесте школски саобраћајни полигон. На полигону се увјежбава прелаз преко пјешачког прелаза (зебре), прелаз преко улице, кретање пјешака улицом, кретање колоне пјешака, вожња бицикла и слично. Могуће је да полигон буде статичан, тојест да се налази на једном дијелу школског простора, или насупрот томе да се поставља по по-

** преузето са: www.google.ba/search?q=terarijum=insektarijum

треби. Примјера ради, на школском игралишту поставља се саобраћајни полигон када се обрађују конкретни наставни садржаји. Слабост оваких полигона је што се за њихово постављање и склањање троши много времена. У варијанти статичног полигона предност је што га ученици могу користити и у вријеме када нема наставе.

Школски врт

Садржаје наставе природе и друштва ученици усвајају практичним радом или искуствено, ријечима и чулима. Школски врт је интересантан због могућности реализације практичних радњи, односно што ученици практичним радом у њему усвајају знања и стичу радне навике. У савременој школској пракси школски врт се предвиђа за наставно-васпитне сврхе и практичан рад ученика (Pedagoška enciklopedija 2, 1989). Погодан је за извођење различитих огледа и практичних радњи на огледним парцелама, јер се на њему налазе стакленици, пластеници и клијалишта. Повољни су за праћење раста и развоја биљака од клијања до плода, учење о основним условима за живот (свјетлост,

топлота, тло и вода) и узгој биљака. Ученицима ће бити интересантно да у школском врту посматрају различите биљне врсте, саде дрвеће, расађују и гаје поврће, окопавају га, чупају коров око биљака, уче о калемљењу и тако даље. Значајан број школа не посједује школски врт јер је за њега потребна и већа површина, а она, између осталог, зависи од броја ученика који похађају школу. Уз школске зграде капацитета до 300 ученика за врт се планира око 8 m²/ученик, а уз школске зграде капацитета од преко 300 ученика за врт се планира до 6 m²/ученика. Ипак, ови стандарди не би требали бити ограничавајући фактор у смислу посједовања школског врта, јер боље је посједовати и мањи школски врт него га не имати у школском окружењу.

Школски парк

Различите биљне врсте могу да се смјесте у школском парку. Листопадне шуме, зимзелене шуме, ниско растиње, цвијеће и украсне биљке, травнате површине, мање водене површине, саставни су дио школског парка. Сљедећа слика приказује како се може уредити школски парк.

Слика 9

Школски парк ЈУОШ „Петар Кочић” Нова Топола

Данас постоји могућност да се у школском парку налазе и вјештачке водене површине. Комбинација различитих биљака, водене површине (фонтане), лијепо уређене копнене површине, шеталиште, клупе за одмор, чине простор који је од изузетне естетске вриједности, али истовремено прикладан за реализацију наставе природе и друштва. Задаци естетског васпитања (уочавање, доживљавање и стварање лијепог) оvdје се могу остваривати, а одржавање ових површина код ученика би требало стварати радне навике. Постојање оваквих површина омогућиће адекватну реализацију еколошких садржаја у настави природе и друштва.

У овом простору могуће је квалитетније савладавање садржаја наставе природе и друштва. Украсне биљ-

ке, карактеристичне биљке мјеста и околине, кружење воде у природи, мијењање биљке током године јесу наставне јединице које се успјешно могу реализовати у школском парку. Истовремено, ако се у парку налазе одговарајуће биљне врсте, овај лијепо уређен простор повољан је за фенолошка посматрања.

Организација наставе природе и друштва у специфичним школским просторима

Анализом Наставног плана и програма за природу и друштво брзо ће се закључити да је велики број наставних јединица које се могу реализовати у претходно наведеним школским просторима. Учионица је простор у којем

ученици најчешће бораве и у којем се реализује највећи број наставних часова. Међутим, жели ли се организовати непосредно посматрање, учити повезаност појава, односа и процеса у природи и међу људима, учити значај и улогу људског рада у мијењању природе и слично, потребно је са ученицима радити и у другим просторима које школа посједује.

У наредној табели (Табела 1) приказано је више наставних јединица у настави природе и друштва у другом, трећем и четвртном разреду основне школе које су погодне за реализацију у наведеним специфичним просторима, а како се из табеле види, поједине се могу реализовати у више различитих школских простора.

Табела 1

Преглед наставних јединица које се могу реализовати у специфичним школским просторима

Наставна јединица у оквиру наставног предмета Природа и друштво	Разред	Школски простор у којем се може реализовати
Моја школа	други	Учионица Школски парк Школско двориште
Карактеристичне биљке мјеста и околине	други	Школско двориште Школски парк
Пут до школе	други	Школски саобраћајни полигон
Понашање у саобраћају	други	Школски саобраћајни полигон
Саобраћајни знакови	други	Учионица Школски саобраћајни полигон
Собне и украсне биљке	други	Школски парк Школско двориште
Врсте саобраћаја	трећи	Учионица Школски саобраћајни полигон
Опасност на путу	трећи	Учионица Школски саобраћајни полигон
Саобраћајни знакови	трећи	Учионица Школски саобраћајни полигон
Оријентација у простору	трећи	Школски парк Школско двориште
Облици рељефа ближе околине	трећи	Школско двориште Школски парк
Биљке околине	трећи	Школски врт Школски парк Школско двориште

Дијелови биљке	трећи	Школски врт Школски парк
Јединство живе природе	трећи	Школски парк Школски врт Школско двориште Живи кутак
Прошлост мјеста и околине	трећи	Школска завичајна збирка
Из прошлости школе	трећи	Школска завичајна збирка
Животињски свијет околине	трећи	Живи кутак
Обиљежја животиња	четврти	Живи кутак
Оријентација у простору	четврти	Школско двориште Школски парк
Рељеф околине	четврти	Школско двориште Школски парк
Обиљежја биљака	четврти	Школски врт
Мијењање биљке током године	четврти	Школски парк Школски врт Школско двориште
Развој биљке	четврти	Школски парк Школски врт Школско двориште

Учитељ ће током припремања за наставу изабрати најпогоднији простор за извођење наставе. Битно је да школа посједује одговарајуће просторе, да се прате временски услови за реализацију наставе и уважи предзнања ученика о конкретној наставној јединици.

Завршне ријечи

У раду је приказано неколико интересантних школских простора прикладних за извођење наставе природе и друштва. Неспорно је да се свака наставна јединица може реализовати само у учионици. Утисак је да већина наставника томе и тежи. Међутим,

знања до којих ће ученици доћи радом у учионици су више декларативна, без потребних практичних радњи и непосредне визуелне подршке. Са друге стране, када се настава природе и друштва организује изван учионице, биће омогућено потпуније остваривање циљева наставе. То сигурно обезбјеђује стицање знања у којима ће бити заступљен и практични рад ученика, истраживачке активности ученика, интеракција међу ученицима и наставницима, међупредметна и унутарпредметна интеграција наставних садржаја.

Посебно се може нагласити улога (претходно описаних) школских простора у корелацији садржаја наставних предмета у разредној настави.

Наиме, у овим просторима могуће је реализовати садржаје наставе природе и друштва који корелирају са српским језиком, математиком, ликовном и музичком културом и физичким васпитањем. Како ће изгледати школско двориште, школски парк или школска завичајна збирка, зависи од хтијења и активности наставника и ученика. Постоји могућност додавања нових експоната, биљака, слика и свега што ће их обогатити и уљепшати, а генерацијама које долазе обезбиједити нове изворе информација. Уколико ови простори постоје у школи, треба их надограђивати (обогаћивати), освјетљавати и користити, а све у циљу ефикасније реализације и унапређивања наставе природе и друштва.

Литература

- Бранковић, Д. и Илић, М. (2003). *Основи педагогије*. Бања Лука: Комесграфика.
- Грдинић, Б. и Бранковић, Н. (2005). *Методика познавања природе и света око нас у наставној пракси*. Бачки Петровац: Култура.
- De Zan, I. (2005). *Metodika nastave prirode i društva*. Zagreb: Školska knjiga.
- Ђорђевић, Ј. и Поткоњак, Н. (1988). *Педагогија*. Београд: Научна књига.
- Enciklopedijski rječnik pedagogije*. (1963). Zagreb: Matica Hrvatska.

- Матовић, М. и Буквић, С. (1994). *Методика наставе природе и друштва, познавања друштва, познавања природе и биологије*. Београд: Научна књига.
- Микановић, Б. и Јевтић, Б. (2015). *Педагогија – основна знања о васпитању*. Бања Лука: Графомарк.
- Мирковић, М. и Небригић, Д. (1974). *Методика наставе познавања друштва*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Pedagoška enciklopedija 2*. (1989). Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Poljak, V. (1970). *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Стекић, С. (1997). Непосредно доживљавање природе – основа остваривања васпитно-образовних задатака. *Методичка пракса, бр. 2*, 47–52.

Slaviša Jenjić, Želimir Dragić

SCHOOL AREA IN THE FUNCTION OF REALIZATION AND IMPROVEMENT OF BASICS OF NATURE AND SOCIETY CLASS

Abstract

The classroom as a school area is the dominant space where the teaching process is realized in junior elementary

school. In reality, this area should be determined by the teaching syllabus and specific features of a subject. Therefore, the Basics of nature and society class should be realized both in classroom and its surrounding. As a result of it, in the paper the authors present different school areas, analyze their significance and functional interrelatedness with

the subject. The purpose of this is to enable for the process of learning to be immediate, featuring the areas such as classroom, school countryside collection, school traffic practice range, schoolyard, and school garden, where these areas are associated with the units in textbooks.

Key words: *elementary school, Basics of nature and society, school area.*

